

Katsuji Nakazawa * - Nền kinh tế của Tập đang chuẩn bị cho cuộc chiến với Đài Loan?

Nguồn: Katsuji Nakazawa, “[Xi puts economy on war footing with Taiwan in mind](#),” Nikkei Asia, 10/11/2022

Biên dịch: Nguyễn Thị Kim Phụng

16/11/2022

Bài học từ Nga: Siết chặt quyền kiểm soát thông tin liên lạc, mạng xã hội, và khả năng cung ứng hàng hóa.

Tin tức về việc ba công ty viễn thông quốc doanh của Trung Quốc sẽ thành lập các liên minh chiến lược với ba gã khổng lồ công nghệ thuộc khu vực tư nhân là Tencent, Alibaba và [JD.com](#), đã gây chấn động trong cộng đồng doanh nghiệp – những người đang cố gắng tìm hiểu ý nghĩa đằng sau động thái này.

Các liên minh này nhiều khả năng sẽ viết lại câu chuyện của nền kinh tế Trung Quốc, vốn đã phát triển kể từ khi chính sách “cải cách và mở cửa” được đưa ra cách đây khoảng 40 năm.

Tencent, công ty vận hành ứng dụng nhắn tin WeChat và gần đây đã trở thành một cái tên lớn trong thị trường game toàn cầu, vừa thành lập một liên doanh sở hữu hỗn hợp với China Unicom.

Tencent không thể chống lại áp lực từ phía nhà nước về việc thành lập liên doanh, và China Unicom hiện đang nắm quyền chỉ đạo liên doanh.

Một trí thức lớn tuổi lưu ý rằng hành động này giống hệt như của Mao Trạch Đông. “Về cơ bản, đó là những gì Mao đã làm trong thập niên 1950,” ông nói, “để nhà nước nắm quyền kiểm soát các công ty tư nhân”.

Mao Trạch Đông bắt đầu theo đuổi nền kinh tế thời chiến vào những năm 1960 để chuẩn bị cho một cuộc chiến tiềm tàng với Mỹ hoặc Liên Xô. © AP

Việc Tập Cận Bình, Tổng bí thư Đảng Cộng sản Trung Quốc, muốn có một cơ chế để chuyển sức mạnh của khu vực tư nhân sang cho khu vực nhà nước đã cho thấy chiến lược kinh tế của ông trong 5 năm tới.

Điều không thể không nhắc đến là chiến lược kinh tế này có liên hệ sâu sắc đến quan điểm của ông về việc thống nhất với Đài Loan. Trong một báo cáo trước đại hội toàn quốc của đảng vào ngày 16/10, nhà lãnh đạo lần đầu tiên tuyên bố rằng Trung Quốc “sẽ không bao giờ hứa từ bỏ việc sử dụng vũ lực” đối với Đài Loan.

“Họ đang chuẩn bị cho sự chia rẽ giữa Mỹ và Trung Quốc, đồng thời đang chuẩn bị cho việc thống nhất với Đài Loan,” một chuyên gia Trung Quốc khác nói. “Hãy hồi tưởng lại nền kinh tế thời chiến kiểu Mao Trạch Đông.”

Nền kinh tế thời chiến kiểu Mao Trạch Đông chính là “Phong trào Mặt trận Thứ ba” mà Mao bắt đầu theo đuổi từ những năm 1960 để chuẩn bị cho một cuộc chiến với Mỹ hoặc Liên Xô.

Lấy danh nghĩa xây dựng nền kinh tế tự chủ trong bối cảnh bị quốc tế cô lập, ngành công nghiệp quân sự của Trung Quốc đã được di dời đến các khu vực nội địa ở phía tây đất nước.

Hình chụp một nhà máy của Tập đoàn Sắt thép Phàn Chi Hoa vào ngày 31/03/2009, nằm tại nội địa tỉnh Tứ Xuyên. (Ảnh của Getty Images)

Một ví dụ điển hình là Tập đoàn Sắt thép Phàn Chi Hoa (Panzhihua), nhà sản xuất thép thuộc sở hữu nhà nước, được thành lập ở vùng hẻo lánh của tỉnh Tứ Xuyên. Mao ra lệnh xây dựng Phàn Chi Hoa vào tháng 5/1964, nói rằng “đây không phải là vấn đề nhà máy thép, mà là một vấn đề chiến lược.”

Mặt trận Thứ ba là các tỉnh nội địa như Tứ Xuyên, Quý Châu, Vân Nam, và Thiểm Tây. Trong khi đó, Mặt trận Thứ nhất là các vùng duyên hải và Mặt trận Thứ hai tiếp giáp với Mặt trận Thứ nhất. Còn Mặt trận Thứ ba đi sâu vào nội địa.

Phong trào Mặt trận thứ ba đã không đạt hiệu quả về mặt kinh tế trong bối cảnh Trung Quốc bị quốc tế cô lập. Mãi đến những năm 1980 Trung Quốc mới khôi phục được thiệt hại từ phong trào này, rất lâu sau chuyến thăm của Tổng thống Mỹ Richard Nixon và việc bình thường hóa quan hệ ngoại giao với Nhật Bản, cả hai đều diễn ra vào năm 1972.

Các Ủy viên Ban Thường vụ Bộ Chính trị (từ trái sang) Triệu Lạc Tế, Vương Hồ Ninh, Thái Kỳ, Chủ tịch Tập Cận Bình, Lý Hi, Đinh Tiết Tường và Lý Cường đến thăm Đài tưởng niệm Cách mạng Diên An ở Diên An, tỉnh Thiểm Tây, miền tây bắc Trung Quốc, ngày 27/10. © Tân Hoa Xã / AP

Ở Nhật Bản thời Thế chiến II cũng vậy, nhiều công ty đã nhận sự bảo trợ của quân đội như một phần của quá trình chuẩn bị cho chiến tranh.

Chính quyền Tập vẫn thường xuyên thúc đẩy quyền sở hữu hỗn hợp. Nhưng “sở hữu hỗn hợp” không thực sự mô tả chính xác những gì đang diễn ra: Các công ty quốc doanh yếu kém đang nuốt chửng các công ty tư nhân năng động hơn.

Đầu tháng 11, khoảng thời gian mà tin tức về các liên doanh nổi lên, một bài báo chỉ ra sự phi lý trong chính sách sáp nhập các công ty tư nhân của Mao đã nhanh chóng lan truyền trên Internet.

Bài viết nói rằng đảng đã phá bỏ lời hứa được đưa ra khi nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa được thành lập vào năm 1949.

Nhưng ngay khi cư dân mạng Trung Quốc bắt đầu tranh luận sôi nổi thì người ta đã không còn xem được bài báo đó nữa.

Chỉ có 101 công ty quốc doanh nằm dưới sự kiểm soát trực tiếp của chính quyền trung ương Trung Quốc. Các công ty này tạo thành một trụ cột của chế độ cộng sản và bao gồm ba gã khổng lồ viễn thông quốc doanh.

Jack Ma xuất hiện tại một hội nghị về đổi mới ở Paris vào ngày 16/05/2019. Năm nay, ông đã đến Nhật Bản trước kỳ đại hội toàn quốc của đảng vào tháng 10. Không có tin tức nào cho thấy ông đã trở về Trung Quốc. © AP

China Telecom sẽ tiếp tục liên minh chiến lược với Alibaba Group, công ty thương mại điện tử lớn nhất Trung Quốc, trong mối quan hệ đối tác đã có từ tháng 5/2017.

China Mobile, công ty viễn thông lớn nhất nước, và JD.com, công ty thương mại điện tử lớn thứ hai của đất nước, đã thành lập một liên minh chiến lược thông qua các công ty con Shanghai Mobile và JD Technology.

Điều đáng ngạc nhiên là ngày mà tin tức về liên minh giữa các công ty viễn thông nhà nước với những gã khổng lồ internet được đưa ra – ngày 2/11.

Ngày 2/11/2020, Jack Ma, nhà sáng lập Alibaba, bất ngờ bị chính quyền Trung Quốc triệu tập để thẩm vấn. Thời gian công bố các tin tức gần đây dường như không phải là một sự trùng hợp ngẫu nhiên.

Vào đêm 2/11 hai năm trước, Tân Hoa Xã đăng một bài báo có kèm theo bức tranh nổi tiếng của họa sĩ Nhật Bản Kaii Higashiyama về một đám mây trắng hình con ngựa trên bầu trời xanh.

Jack Ma tên khai sinh là Mã Vân, có nghĩa là “đám mây hình con ngựa” trong tiếng Trung Quốc. (Ảnh chụp màn hình từ Tân Hoa Xã)

Jack Ma tên khai sinh là Mã Vân, có nghĩa đen là “đám mây hình con ngựa” trong tiếng Trung Quốc.

Tiêu đề của bài báo có đoạn: “Lời nói không thể nói ra một cách tùy tiện, công việc không thể hoàn thành nếu chỉ có đam mê, con người cũng không thể cứ hành động theo ý mình.”

Bài báo được đăng sau khi Ma chỉ trích các quy định tài chính của Trung Quốc là “lỗi thời.” Thực tế, bài báo là một lời cảnh báo rằng Ma có thể dễ dàng bị hạ bệ.

Ngay sau khi bài báo được xuất bản, và như thông điệp đã ám chỉ, công ty tài chính Ant Group trực thuộc Alibaba đã buộc phải trì hoãn kế hoạch niêm yết kép tại Thượng Hải và Hong Kong.

Điều kỳ lạ là Ma, một đảng viên, lại đến Nhật Bản trước đại hội toàn quốc gần đây của đảng. Hiện vẫn chưa có tin tức nào cho thấy ông đã trở về Trung Quốc.

Hoàn cảnh của Jack Ma hơi giống với Hồ Cẩm Đào. Vị cựu chủ tịch nước 79 tuổi đã bị buộc phải rời sân khấu trong lễ bế mạc đại hội toàn quốc “vì lý do sức khỏe,” theo chỉ thị của Tập.

Khi xem xét hành vi bất thường của Hồ, chắc hẳn ông muốn nói điều gì đó, như Ma đã làm hai năm trước, dù vẫn chưa rõ Hồ muốn nói gì. Giờ đây, đoạn video quay lại sự việc cho thấy rằng tập tài liệu trước mặt Hồ đã bị giăng co qua lại. Từ giờ trở đi, sẽ không dễ dàng để Hồ tham dự các sự kiện quan trọng.

Hồ Cẩm Đào (phải) dường như đã muốn nói điều gì đó tại lễ bế mạc đại hội đảng vào ngày 22/10, nhưng thay vào đó, ông đã bị hộ tống ra khỏi Đại lễ đường Nhân dân, ở Bắc Kinh. (Ảnh của Yusuke Hinata)

Các chính sách kinh tế kiểu Mao Trạch Đông không chỉ giới hạn trong các liên doanh giữa nhà nước và tư nhân.

Các cửa hàng được gọi là “hợp tác xã cung ứng và tiếp thị” đã bắt đầu mọc lên như nấm trên khắp cả nước. Tương tự, trung tâm công cộng chuyên cung cấp hàng thiết yếu, cùng với các “công xã nhân dân,” là không thể thiếu trong thời đại Mao.

Về khía cạnh này, cũng cần nhắc đến Lương Huệ Linh, Chủ nhiệm Liên đoàn Hợp tác xã Cung ứng và Tiếp thị Toàn Trung Hoa, người đã bất ngờ được đề bạt vào Ban Chấp hành Trung ương Đảng.

Hợp tác xã cung ứng và tiếp thị là các tổ chức công được nhà nước tài trợ để bán sản phẩm với giá ưu đãi. Các hợp tác xã này đã gia tăng vai trò do các đợt phong tỏa được áp dụng như một phần của chính sách zero-COVID hà khắc tại Trung Quốc.

Các hợp tác xã cung ứng và tiếp thị là trung tâm triển khai “thịnh vượng chung,” chính sách kinh tế mang dấu ấn riêng của Tập, nhằm giảm bất bình đẳng thu nhập và thúc đẩy phát triển lấy người dân làm trung tâm.

Những người Trung Quốc lớn tuổi có thể sẽ nhớ hoặc biết về các hợp tác xã cung ứng và tiếp thị từ thời Mao. Tuy nhiên, Trung Quốc ngày nay đã trở nên giàu có, và các thế hệ trẻ, ngay cả ở các vùng nông thôn, cũng có thể dễ dàng mua những thứ họ cần tại các cửa hàng tiện lợi do tư nhân điều hành. Sự hồi sinh bất ngờ của các hợp tác xã đang khiến nhiều người Trung Quốc đứng ngồi không yên.

Các hợp tác xã cung ứng và tiếp thị đã xuất hiện trên khắp đất nước, đây là một ví dụ ở Bắc Kinh. © Kyodo

Điều này có liên quan gì đến việc thống nhất với Đài Loan?

Một trong những bài học đến từ cuộc chiến khó khăn của Nga ở Ukraine. Kết cục của chiến tranh thời hiện đại phụ thuộc vào bên nào đảm bảo được thể thượng phong trong lĩnh vực viễn thông và Internet, khi mà chiến tranh mạng và thông tin đang ngày càng trở nên phổ biến.

Trong trường hợp xảy ra chiến tranh, ba công ty quốc doanh kiểm soát cơ sở hạ tầng viễn thông của Trung Quốc sẽ trở nên vô cùng quan trọng.

Nhưng một mình họ sẽ không đủ sức để giành chiến thắng trong cuộc chiến. Trung Quốc chỉ có thể tiến hành chiến tranh nếu nước này đồng thời kiểm soát các công ty công nghệ thông tin tư nhân, cũng như các công ty cung ứng hàng tiêu dùng lớn.

Nếu Trung Quốc mở rộng các liên doanh nhà nước-tư nhân trong các lĩnh vực quan trọng trong thời chiến, nước này sẽ có thể ngay lập tức phát động chiến tranh.

Nếu Trung Quốc quyết tâm ngăn cản Mỹ hỗ trợ cho Đài Loan, căng thẳng chưa từng có giữa các cường quốc có thể trở thành cái cớ để sử dụng vũ lực.

Một kịch bản như vậy có thể mang lại cho Tập một cơ hội vàng để nhanh chóng phục hồi sau thất bại chính trị tại đại hội đảng, nơi ông đã không thể thông qua tất cả các sửa đổi điều lệ đảng mà ông muốn, nhiều khả năng là do sự phản đối từ các nguyên lão trong đảng.

Nếu Tập thành công trong việc thống nhất Đài Loan, chắc chắn điều đó sẽ đặt ông ngang hàng với Mao, và ông sẽ không cần quan tâm đến việc vượt qua Đặng Tiểu Bình nữa.

Sau đó, Tập có thể có được vị thế lãnh tụ tối cao trọn đời tại đại hội toàn quốc tiếp theo của đảng, vào năm 2027.

Khi Tập bắt đầu một trò chơi địa chính trị nhiều rủi ro, những năm sắp tới sẽ tiềm ẩn rất nhiều sóng gió.

* Katsuji Nakazawa là nhà báo và biên tập viên cấp cao của Nikkei, hiện sinh sống tại Tokyo. Ông đã dành bảy năm làm phóng viên thường trú ở Trung Quốc và sau đó trở thành trưởng văn phòng Trung Quốc. Ông đã nhận Giải Nhà báo Quốc tế Vaughn-Ueda năm 2014.

<https://nghiencuuquocite.org/2022/11/16>